

John Bjarne Jordal

Kartlegging og skjøtsel av biologisk mangfold i kulturlandskapet innenfor verneområdene i Vinstradalen.

Rapport J.B. Jordal nr. 7-2016

Forsidebildene viser øverst et utsnitt fra den store naturbeitemarka i Ryphuslia (sett nedover dalen), nedenfor fra bilveien innover Drotningdalen, hvor dalbunnen har en større naturbeitemark som tidligere var attraktivt beite for seterbuskapen. Foto: John Bjarne Jordal.

Utførende konsulent: Biolog J.B. Jordal AS 6600 Sunndalsøra	Prosjektansvarlig: John Bjarne Jordal	ISBN-nummer: 978-82-92647-51-1 (pdf)
Oppdragsgiver: Oppdal kommune	Kontaktpersoner hos oppdragsgiver: Jenny Kristin Heggvold, Eli Grete Nisja	Dato: 06.12.2016
Referanse: Jordal, J.B. 2016. Kartlegging og skjøtsel av biologisk mangfold i kulturlandskapet innenfor verneområdene i Vinstradalen. <i>Rapport J.B. Jordal nr. 7 - 2016</i> . 47 sider.		
Referat: I 2016 er det på oppdrag av Oppdal kommune utført kartlegging av naturtyper og arts mangfold i kulturlandskapet og utarbeidet skjøtelsesplan for områdene innenfor verneområdene i Vinstradalen. Det er lagt mest vekt på området ved Ryphusan som har vært mest nyttet til beiting, men også Vetlvonlægret er undersøkt. Det er kartlagt, avgrenset og beskrevet 12 naturtypelokaliteter av naturbeitemark, én av verdi A, sju av verdi B og fire av verdi C. Ryphuslia anses å være en meget spesiell lokalitet i nasjonal sammenheng.		

FORORD

Vinstradalen med Vetlvonin og Elgsjølægret ble plukket ut som et av de tretten høyst prioriterte kulturlandskapene i Sør Trøndelag i 1996 i forbindelse med prosjektet "Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap". Området ble senere med i prosjektet "Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør Trøndelag". Det er tidligere laget en skjøtselsplan for Vinstradalen og Loe utmarkslag for perioden 2008-2012, som også berører noen av områdene innenfor Knutshø landskapsvernområde. Biolog J.B. Jordal har i 2016 utført to oppdrag for Oppdal kommune som gikk ut på oppdatering av denne skjøtselsplanen, ett for Vinstradalen og Losfjellet utenfor verneområdene, og ett tilsvarende for verneområdene (denne rapporten). I tillegg er det utført kartlegging, avgrensing og beskrivelser for naturtypelokaliteter tilhørende kulturlandskapet. Kontaktpersoner hos oppdragsgiver har vært Jenny Kristin Heggvold og Eli Grete Nisja.

Feltarbeidet ble utført sommeren 2016.

Sunndalsøra 06.12.2016

John Bjarne Jordal

INNHold

Forord	4
Innhold	5
Innledning.....	7
Bakgrunn	7
Formål	7
Avgrensing.....	7
Avgrensing av tema	7
Avgrensing av planområde	7
Metoder og materiale	9
Feltarbeid 2016.....	9
Skjøtselsplan.....	9
Kartarbeid.....	9
Områdebeskrivelse	10
Eksisterende informasjon	10
Topografi og beliggenhet.....	10
Landskap	10
Geologi og hydrologi	10
Vegetasjon, flora og fauna	10
Kulturhistoriske verdier.....	11
Brukerinteresser	13
Jordbruk.....	13
Historisk bruk	13
Dagens bruk.....	14
Skogbruk	15
Bevaringsmål og skjøtsel	16
Overordnede mål.....	16
Samlet vurdering av tilstand.....	16
Trusler.....	16
Retningslinjer og tiltak for hele området.....	16
Beskrivelse av delområder	17
Naturtypelokaliteter fra tidligere	17
Naturtypebeskrivelser.....	19
01 Vinstradalen: Søndre Stenbubekken ved elva	19
02 Vinstradalen: Ryphuslia.....	20
03 Vinstradalen nord for Ryphusan mellom elva og veien	21
04 Vinstradalen: Forbregdsætra.....	22
05 Vinstradalen: Drotningdalen nord nr. 1	23
06 Vinstradalen: Drotningdalen.....	24
07 Vinstradalen: SØ for Forbregdsætra	25
08 Vinstradalen: sør for Bøsætra	25
09 Vinstradalen: Ryphusan nord	26
10 Vinstradalen: Drotningdalen nord nr. 2	27
11 Vinstradalen: Opppestusætra	28
12 Vetlvonlægret.....	29
Kart og bilder av naturtypelokaliteter	31
Oppfølging av området.....	42
Oppfølging av skjøtselstiltak.....	42

Skjøtselsutfordringer	42
Oppfølging av bevaringsmål	42
Beitetrykk og beitekapasitet	42
Overvåking	43
Kunnskapsoppbygging	43
Informasjon	44
Revidering av skjøtselsplanen	44
Oppsummering av planlagt forvaltning.....	45
Kilder.....	46

INNLEDNING

Bakgrunn

Vinstradalen med Vetlevonin og Elgsjølægret ble plukket ut som et av de tretten høyst prioriterte kulturlandskapsområdene i Sør Trøndelag i 1996 i forbindelse med Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap (Liavik 1996). Området ble senere med i prosjektet ”Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør Trøndelag” (Stusdal 2005, 2006). Det er laget en skjøtelsesplan for perioden 2008-2012 (Heggvold & Lien 2008) som også berørte områder innenfor verneområdene. Noe arbeid er således gjort for å bevare det biologiske mangfoldet og kulturmiljøet. Arbeidet for å sikre disse verdiene for framtida krever i tillegg et langsiktig perspektiv.

Formål

Skjøtselen av kulturlandskap har mange utfordringer. En av utfordringene er å hindre gjengroing i hele området og ta vare på det biologiske mangfoldet ved å gjennomføre tiltak som er i tråd med tradisjonell drift, som har skapt dagens vegetasjon og mangfold. En del av dette er å skape engasjement og motivasjon blant brukerne til ta vare på kulturlandskapet. Denne planen er blitt til etter initiativ fra Oppdal kommune og Vinstradalen & Loe utmarkslag, og skal gi råd om videre skjøtsel av dette nasjonalt verdifulle kulturlandskapsområdet, nærmere bestemt den delen som ligger innenfor verneområdene. Denne planen er laget etter en mal fra Miljødirektoratet.

Som formål for denne planen regnes følgende:

- Formulere bevaringsmål
- I tråd med disse gi tilrådinger og prioriteringer for tiltak som vedlikeholder og restaurerer dagens kulturlandskap og forebygger en uønsket utvikling
- Kunnskapsoppbygging og informasjon
- Planen kan også si noe om hvilke typer tiltak som ikke er ønskelige, f.eks. ulike typer arealinngrep

I tillegg inneholdt oppdraget også naturtypekartlegging med vekt på kulturlandskapet (særlig naturbeitemark), etter siste versjon av DN-håndbok nr. 13, dvs. oppdaterte faktaark for naturtyper produsert høsten 2014.

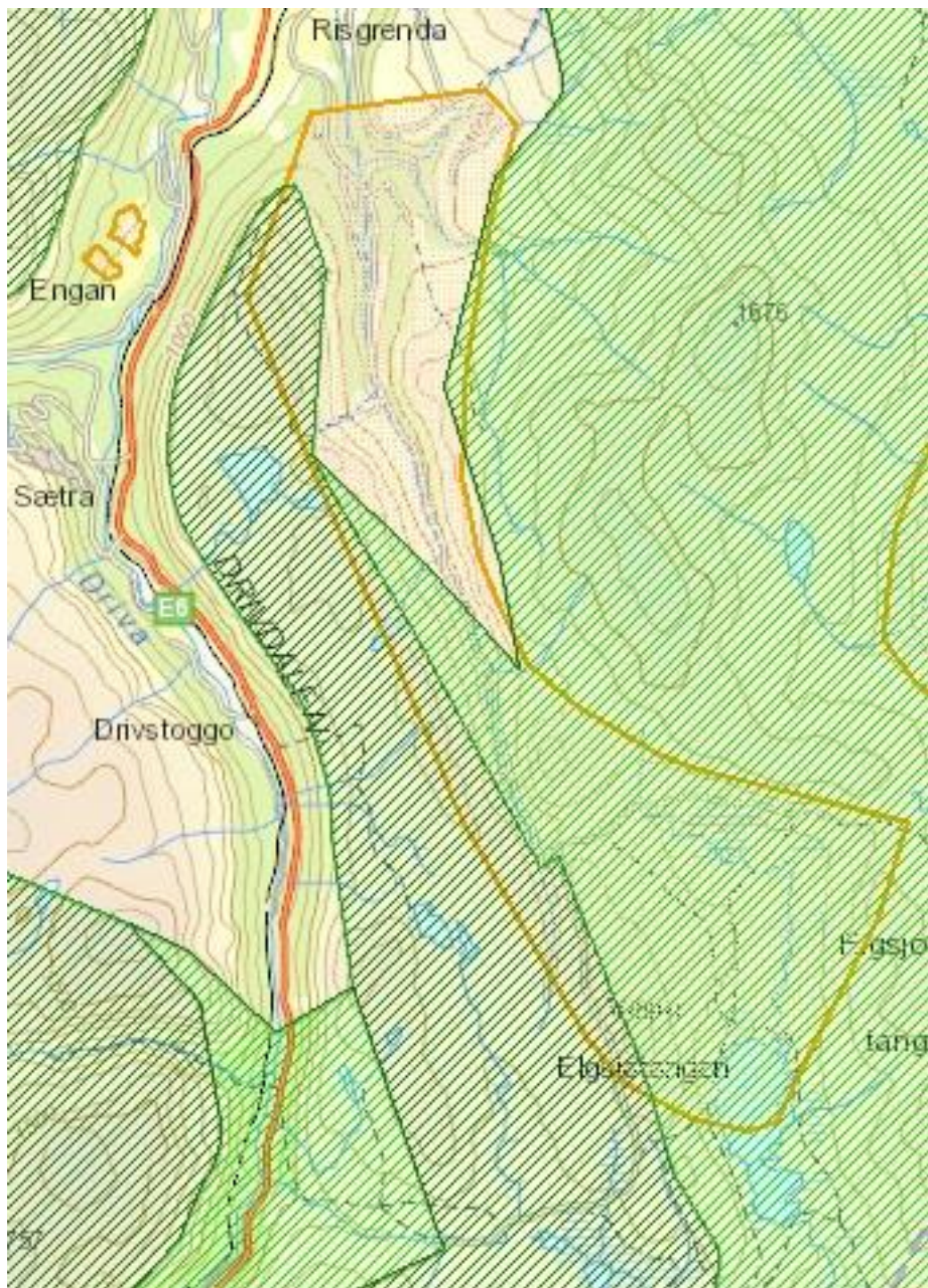
Avgrensning

Avgrensning av tema

Skjøtelsesplanen avgrenser seg til skjøtsel av kulturlandskap og omfatter ikke bygninger, reiseliv/friluftsliv/jakt/fiske, motorferdsel eller andre forvaltningstema.

Avgrensning av planområde

Som basis for avgrensning velges her det "helhetlige kulturlandskapet" i Naturbase hvor avgrensinga stammer fra Liavik (1996), men bare areal innenfor verneområdene inkluderes, se: <http://faktaark.naturbase.no/Kulturlandskap?id=KF00000005> og figur 1. Planområdet går fra Oppetusætra og Tronget, og omfatter dessuten særlig sætrene på Ryphusan med nærområder. Arealer utenfor verneområdene får egen plan (Jordal 2016).

Figur 1. Oransje strek avgrenser det helhetlige kulturland-skapet av nasjonal verdi i Vinstradalen. Grønn skravur markerer Knutshø landskapsvernområde og Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Planen omfatter i hovedsak området som ligger innenfor oransje strek og samtidig innenfor grønn skravur (verne-områder). Kilde: Naturbase (Miljø-direktoratet 2016).

METODER OG MATERIALE

Feltarbeid 2016

Det er tidligere kartlagt et par naturtypelokaliteter i området (Jordal & Gaarder 1996, 2007). Feltarbeid ble utført i august 2016. Eksisterende naturtypelokaliteter har fått revidert avgrensing, beskrivelse og verdisetting, mens ti nye er kommet til. Naturtypebeskrivelsene er oppdatert etter faktaark for naturtyperegistrering pr. desember 2014. For den som ønsker flere detaljer om funn og arter, henvises til Artskart (Artsdatabanken & GBIF 2016).

Når det gjelder verdisetting, er det grunn til å påpeke at det har skjedd betydelige endringer i kriteriene fra forrige gang de ble kartlagt (Jordal & Gaarder 1996, 2007), så verdien satt i 2016 er ikke direkte sammenlignbar med 1999-metodikken. Boreal hei har kommet til som naturtype i 2014, men disse skal bare avgrenses under klimatisk skoggrense, som er nokså vanskelig å fastsette pga. avskoging. Boreal hei er derfor ikke kartlagt.

Skjøtselsplan

Skjøtselsplanen er laget etter mal for slike planer, laget av Miljødirektoratet.

Kartarbeid

I terrenget er det målt en rekke kartkoordinater ved hjelp av håndholdt GPS. Ortofoto og økonomisk kart er brukt til å kontrollere og forbedre nøyaktigheten.

Naturtypelokaliteter mm. er digitalisert i programvaren QGIS. Informasjonen blir presentert på nettbaserte kart og databaser (primærdatabase: <http://kart.naturbase.no/>), og i denne rapporten. Rapporten er tilgjengelig på www.jbjordal.no. Artsdata vil bli gjort tilgjengelig i Artskart (Artsdatabanken & GBIF 2016).

OMRÅDEBESKRIVELSE

Eksisterende informasjon

En rekke skriftlige kilder omtaler natur og kultur i området. Disse finnes i Kilde-kapitlet bak i planen og er referert og omtalt under de ulike temaoverskriftene nedenfor. I tillegg finnes informasjon på plakater i terrenget og på Internett (f.eks. på <http://www.drivdalen.no/>), og dessuten ikke nedskrevet kunnskap blant lokalkjente.

Topografi og beliggenhet

Vinstradalen ligger sør for Oppdal sentrum i Sør-Trøndelag, like nord for Dovre. Den går nokså parallelt med Drivdalen og øst for denne, og ligger i et landskap med en del fjell, daler og høydeforskjeller, men har likevel en roligere, mer avrundet topografi enn terrenget lenger vestover mot kysten. Vegetasjonsgeografisk hører planområdet til i nordboreal (fjellskog og litt snaufjell), samt lavalpin vegetasjonssone, og dessuten i en overgang mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (dvs. ganske innlandspreget med kalde vintre) (Moen 1998).

Landskap

I planområdet er Vinstradalen en V-dal før dalen til slutt går over i vidder og snaufjell sør og øst for Ryphusan (Drotningdalen og Vetlvonin). Dalen er omgitt av avrundete koller typisk for østlige innlandsstrøk. Landskapet framstår som et helhetlig kulturlandskap med uvanlig få inngrep i form av hytter, veier mm.

Geologi og hydrologi

Berggrunnen består av kambrosiluriske bergarter tilhørende det såkalte Trondheimsdekkekomplekset. Berggrunnen er delt omtrent langs elva Vinstra. På vestsiden finnes bl.a. kalkspatholdig fyllitt, granatglimmerskifer, garbenskifer og gneis. På østsiden fra Ekkersætra mot Ryphusan grønn gråvakke og leirskifer (www.ngu.no). Dette er i stor grad kalkholdige bergarter som danner grunnlag for en svært artsrik flora (planter og moser) og funga (sopp og lav). Løsmassene er i stor grad morenemateriale, men det finnes også elvetransportert materiale langs elvene og rasmateriale i bratte dalsider. Kommer man opp i snaufjellet blir løsmassedekket tynnere og avbrutt av nakent berg og blokkmark. Torv og myr er det generelt lite av. Klimaet er ganske tørt med en årsnedbør i størrelsesorden 500-600 mm (www.eklima.no). Dette gjør at de fleste av de artene som finnes her må tåle uttørking i perioder. Nedbørsfeltet samler vannet i elva Vinstra, fra diverse bekker, men i sørlige og østlige del (som Veslvonin) drenerer vannet til Elgsjøen, Fundin og Einunndalen.

Vegetasjon, flora og fauna

Området har et stort biologisk mangfold med kalkrike og artsrike naturbeitemarker, skogsbeiter og også fjellbeiter som til sammen dekker det meste av området (Jordal & Gaarder 1996, Jordal & Gaarder 2007, Liavik 1996, Rekdal & Angeloff 2015). Rekdal & Angeloff's rapport omhandler vegetasjon, beitekvalitet og ressursvurdering for hele området. Her framgår bl.a. at under skoggrensa i "Oppdal østfjell" er typen "engbjørkeskog" den arealmessig viktigste (22,7%), en type klassifisert som "svært godt beite". I Vinstradalen er det meste av skogen engbjørkeskog (Rekdal & Angeloff 2015), og innenfor planområdet vil dette særlig gjelde nordre del ved Tronget og Oppetusætra. De andre kildene omfatter data om forvaltningsprioriterte naturtyper og artsmangfold. Mye av informasjonen om naturtyper finnes i dag samlet på ett sted, nemlig Naturbase, tilgjengelig på Internett på Miljødirektoratet (2016), med kartavgrensinger og detaljerte beskrivelser. Informasjon om arter og funn av

disse finnes i tillegg på Internettløsningen Artskart (Artsdatabanken & GBIF 2016), hvor man kan søke på arter og områder. Av naturtyper i kulturlandskapet er de viktigste: naturbeitemarker, beiteskog (=engbjørkeskog hos Rekdal & Angeloff 2015) og boreal hei (åpne, lyngdominerte, beitede områder under den klimatiske skoggrensa, her ca. 1100 moh). Boreal hei er lite kartlagt, men er vanlig i tørre og veldrenerte partier. Det som skal regnes som forvaltningsprioritert type er *kalkrik* boreal hei, som er vanlig i de lavestliggende delene av planområdet. Fra tidligere er Ryphuslia registrert, denne er omtalt av Jordal & Gaarder (1996, 2007, se også forrige skjøtselsplan (Heggvold & Lien 2008). Av karplanter og sopp finnes et svært stort mangfold som ikke vil behandles i detalj her. Den norske rødlista (Henriksen & Hilmo 2015) lister arter som i ulik grad er truet av prosesser i landskapet. En rekke planter, sopp, insekter mm. i kulturlandskapet står på rødlista fordi de er truet av opphørt bruk og påfølgende gjengroing, eller av pløying og gjødsling. I sørlige del av Vinstradalen antas at rundt 5 rødlistede, kulturlandskapstilknyttede planter og ca. 10 rødlistede beitemarkssopp er kjent til nå. Det kan nevnes særskilt at fjellnøkleblom er en art som på verdensbasis kun er kjent fra Norge og Sverige og er regnet som Nær truet (NT) på den globale rødlista fordi habitatene er i tilbakegang pga. beiteopphør og gjengroing (publisert 2011, <http://www.iucnredlist.org/details/162034/0>). I tillegg forekommer rundt 20 rødlistede plantearter som tilhører fjellet, de er truet særlig fordi klimaendringer kan føre til at seine og våte snøleier tørker ut.

Kulturhistoriske verdier

Informasjon om setrene og kulturhistoria er samlet av bl.a. Forbregd (udatert), Heggvold & Lien (2008), Liavik (1996), Stusdal (2005, 2006) og Vinstradalen & Loe utmarkslag (2010). Det vises til disse kildene, informasjonen gjentas her bare i kort form. Generelt er sæter- og bygningsmiljøene i planområdet stort sett godt bevart, og det er få nyere hytter med unntak av snaufjellet ved Vetlvonin. Typiske seterbuier og tilhørende fjøs, samt steingjerder er godt bevart på de fleste setervollene. Noen av husene er også trolig svært gamle. En gammel ferdselsvei går gjennom dalen, den nye bilveien kom på 1960-tallet. Tilrettelegginga av "pilegrimsleden" har ført til økt trafikk og interesse for området, med overnattingsmulighet bl.a. på Forbregdsætra på Ryphusan. Historisk informasjon formidles på flere informasjonstavler i området, bl.a. ved Ryphusan og ved Stenbua ved veien lenger nord.

Figur 2 viser bygninger og anlegg (steingjerder, bruer) på Ryphusan.

Figur 2. Bygninger (med grønt) og anlegg (steingjerder og bruer vist med svart) på Ryphusan. I tillegg finnes et ca. 80 år gammelt damanlegg i elva brukt til separator, kinne og melkemaskin (ikke avmerket).

BRUKERINTERESSER

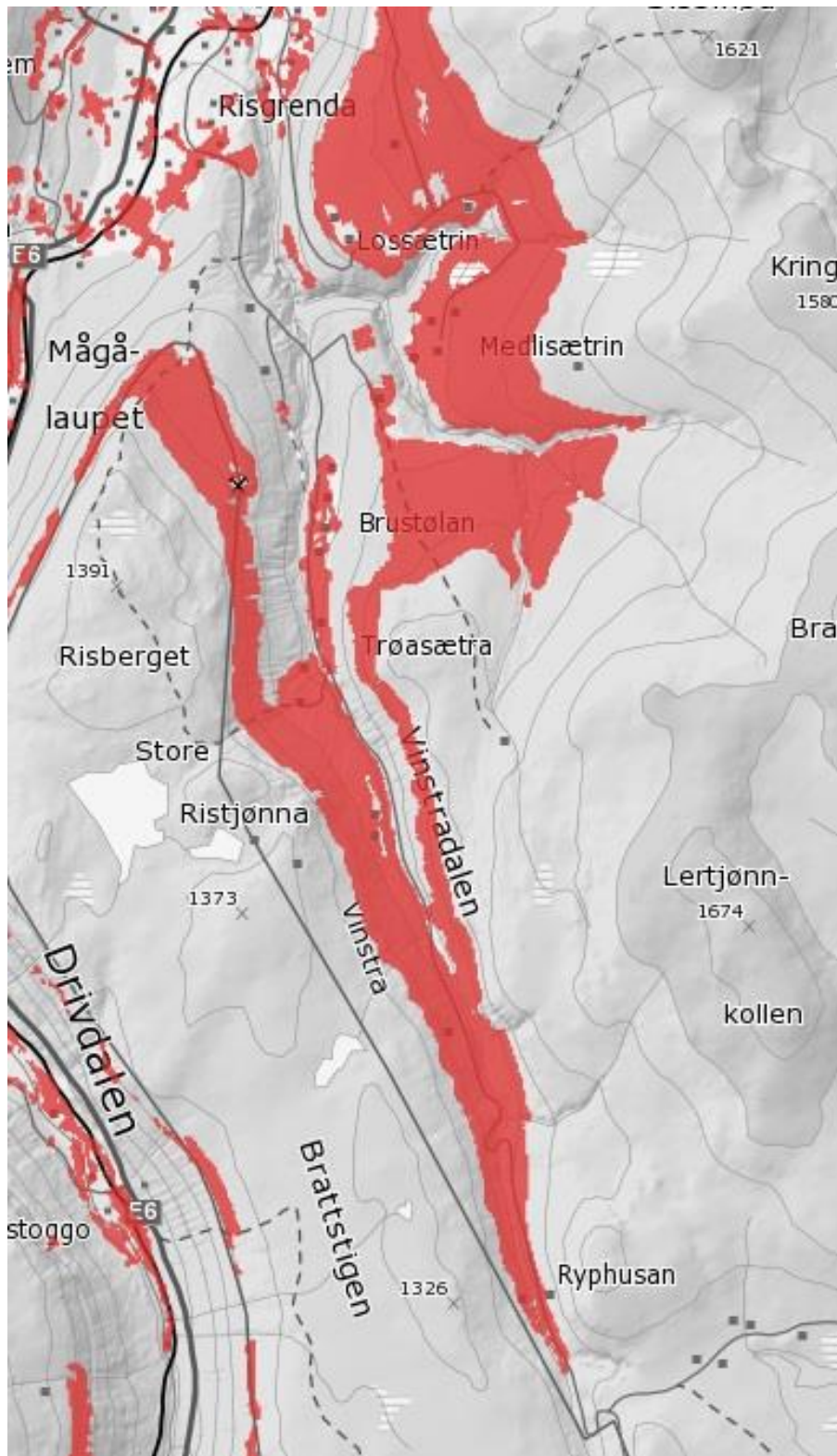
I denne planen behandles bare landbruksinteresser, siden fokuset er bevaring av kulturlandskapet. Dette betyr at jakt, fiske, reiseliv, andre friluftsjntresser, motorferdsel mm. ikke behandles.

Jordbruk

Historisk bruk

Bosettingshistoria i Oppdalsbygda strekker seg langt tilbake, på Rise ved munningen av Vinstradalen har det vært gardar ihvertfall siden år 300-400, trolig lenger. Gjennom de siste århundrene har planområdet vært en viktig ressurs for gardene i bygda. Fjelldalene har vært brukt til utmarksbeiting, utmarksslått og setring. Først brukte man arealene til slåtteland ihvertfall fra 15-1600-tallet, og noe ble ryddet allerede da. Trolig har setrene vært tatt opp i forbindelse med befolkningsøkninga etter 1650, med mest aktivitet på 1700-1800-tallet. I Vinstradalen var det tvister om slåttemark allerede på 1500-1600-tallet, og kjent setring tidlig på 1700-tallet, bl.a. rundt 1700 helt inne på Ryphusan. Drifter med sau, storfe eller hest (dvs. uten setring) var også en måte å utnytte beiteressursene på, mest i snaufjellet som ved Vetlvonlægret og Bekkelægret, men også Stenbua nord for Ryphusan knyttes til dette. Kilder: Dørum (1987), Forbregd (udatert), Heggvold & Lien (2008), Stusdal (2005, 2006).

I figur 3 vises en oversikt over områder som er skogløse i dag, men som ligger under den klimatiske skoggrensa. Disse er skogløse pga. lang tids kulturpåvirkning med slått, rydding, setring og beiting, og som man ser av figuren dreier det seg om betydelige arealer også innenfor planområdet. Det er i de røde områdene det finnes naturbeitemark og ikke minst kalkrik boreal hei (åpen hei under skoggrensa). Så lenge kulturpåvirkninga vedvarer vil denne i kombinasjon med fjellklimaet bremse skoggrense-hevinga slik at den går sakte. Redusert beitetrykk og varmere somre vil derimot kunne få fart på prosessen. I området ved Ryphusan regnes den klimatiske skoggrensa å ligge på 1100-1150 moh., dvs. litt høyere enn selve sætrene.

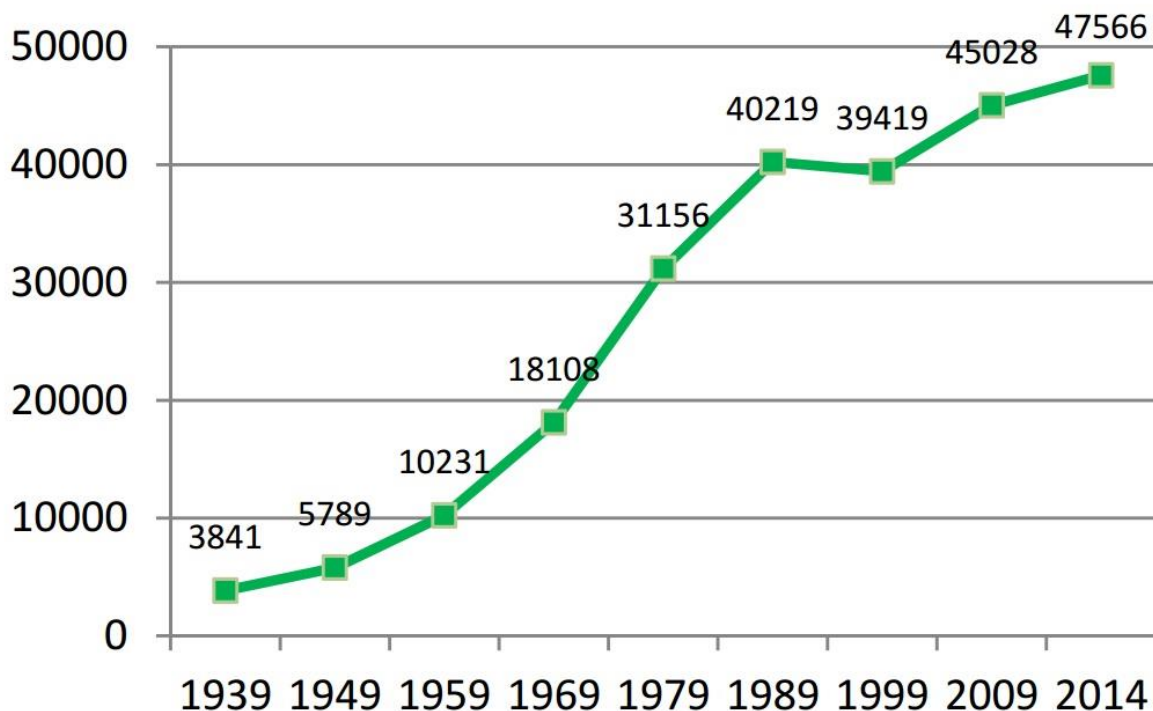

Figur 3. Potensiell skoggrenseheving i planområdet med dagens klima. Areal med rødt viser åpne (skogløse) arealer under den klimatiske skoggrensa, som er åpne pga. lang tids kulturpåvirkning (<http://kilden.skogoglandskap.no>).

Dagens bruk

Setringa i Vinstradalen ble gradvis lagt ned fra 2. verdenskrig og framover mot årtusenskiftet (Heggvold & Lien 2008). Men fortsatt er Vinstradalen en viktig beitedal i dagens Oppdalsjordbruk. Endringene siden sætringa opphørte er særlig at tallet på sau går opp (figur

4) og at tallet på storfe går ned. Det kalkrike jordsmonnet er trolig medvirkende til at dyra har god tilvekst, og at det er attraktivt og lønnsomt å slippe dyr her.

Figur 4. Utvikling i antall sauer på beite i Oppdal kommune 1939-2014, fra Rekdal & Angeloff (2015).

Skogbruk

Skogen består hovedsakelig av bjørk lengst nord i planområdet, og har for det meste bare interesse som ved. Skogbruk er derfor ikke en framtreddende interesse i planområdet.

BEVARINGSMÅL OG SKJØTSEL

Overordnede mål

Målene for forrige skjøtelsesplan (Heggvold & Lien 2008) var formulert slik:

Hovedmål for skjøtselen: Å ta vare på det biologiske mangfoldet, og det flotte setermiljøet.

Delmål 1: Opprettholde beitebruken med storfe og sau, samt stimulere til mer storfebeite.

Delmål 2: Rydding av utvalgte områder.

Delmål 3: Synliggjøre områdets unike plante- og mineralforekomster, samt dyreliv.

Delmål 4: Synliggjøring og tilrettelegging av kulturminner og gamle ferdselsårer.

Delmål 5: Stimulere til at det tas vare på seterhusene.

Disse målene kan videreføres. Denne planen omfatter likevel ikke kulturminner (delmål 4-5).

Samlet vurdering av tilstand

Beitinga i planområdet er i stor grad opprettholdt fram til våre dager. Det har skjedd et skifte fra sambeite med flere dyreslag, i første rekke storfe og sau, til mer og mer rent sauebeite. Etter opphør av seterdrifta er flere prosesser blitt mer synlige, som en sakte fortetting av einer og utbredelse av vierkratt. Ifølge Dagny Ørstad (pers. medd. 17.08.2016) som har sætret på Ryphusan fra 1954, har vegetasjonen i Ryphuslia endret seg lite i hennes levetid, med et mulig unntak for en liten økning av vier ved Tronget. Trolig er tilstanden for kulturlandskapet her være bedre enn i de aller fleste sæterdaler i Norge. Vinstradalen med Ryphuslia er da også trolig et av de dalførene i Norge som er holdt best i hevd pr. 2016 (forfatterens egen vurdering), det burde være noe å ta vare på.

Trusler

Truslene mot det beitebetingete mangfoldet knyttet til lavvokste engsamfunn er først og fremst en nedgang i dyretall/høstede føreheter med påfølgende gjengroing. Uten kontinuerlig ryddeaktivitet vil det nesten uansett skje en gradvis forbusking selv med mye sau i området, særlig av einer, men også av vier, bjørk og grove høystauder som torhjem. Trusler fra intensivering i form av gjødsling og pløying regnes å være uaktuelt, når man ser bort fra at de fleste setervoller er litt oppgjødslet fra tidligere. Noen har kanskje også vært pløyd tidligere, uten at det er konkrete opplysninger om det.

Retningslinjer og tiltak for hele området

En generell retningslinje for all skjøtsel er å holde bruken så nært opp til den tradisjonelle som mulig. Supplerende informasjon om skjøtsel, beiting mm. kan finnes i Heggvold & Lien (2008), Stusdal (2005), Nedkvitne m.fl. (1995) og Norderhaug m.fl. (1999). Ellers finnes en lignende plan for Grimsdalen i Dovre (Larsen m.fl. 2009).

Stimulere til å opprettholde beitinga (hovedmål, delmål 1):

- Det bør generelt stimuleres til å opprettholde beitinga. Mer om dyreslag og dyretall diskuteres i kapitlet Oppfølging av skjøtselstiltak.

Motvirke gjengroing (hovedmål, delmål 1-2):

- For å holde kulturlandskapet ved like trenger dyra hjelp til å motvirke gjengroing, dette gjelder i planområdet særlig vier, men også einer. Naturbeitemark bør ryddes manuelt. Flere steder som f.eks. nord i lokalitet 2 Ryphuslia, er det oppslag av vier som burde vært motvirket gjennom rydding i kantene. En god del av vierkrattene her

vil etter NiN 2.0 klassifiseres som seminaturlig eng (altså gjengroende naturbeitemark), det ser man når man kikker under buskene.

Overvåke/oppdage endringer (hovedmål):

- Nett av faste vegetasjonsruter som følges opp regelmessig, f.eks. hvert 5. eller 10. år. Noen særlig verdifulle kulturlandskapsområder i Norge har slike system av fastruter som analyseres med visse mellomrom, dette gjelder bl.a. Grøvdalen i Sunndal (40 ruter à 1x1 meter, Jordal & Bratli 2009).
- Føre dyrestatistikk for området for å ha kontroll på beitetrykk i forhold til beitekapasitet (se kapitlet Oppfølging av skjøtselstiltak).
- Enkel overvåking av vegetasjon/vegetasjonsendringer gjennom et felles bildearkiv, hvor bilder merkes med tid og sted.

Kunnskapsoppbygging (hovedmål, delmål 3):

- Naturtypekartlegginga er ikke heldekkende. I 2016 har hovedfokus vært på naturbeitemark, f.eks. har rik boreal hei vært nedprioritert.
- Erfaringsbasert kunnskap om natur (og kultur) hos særlig eldre folk bør samles og bevares.

Informasjon (hovedmål, delmål 3):

- Mange skilt og informasjonstavler er allerede satt opp. Man kan vurdere om det er ønskelig med flere, da særlig i områder som ikke har så mye slikt til nå.

Unngå vesentlige naturinngrep (hovedmål):

- Man bør ikke gjødsle i naturbeitemark. Man bør være forsiktig med arealinngrep. Dette kan være hyttebygging (trolig lite aktuelt), nye større masseuttak mm. Dette vil i hovedsak reguleres av dagens vernebestemmelser.

Beskrivelse av delområder

Området deles naturlig i det som tilhører selve Vinstradalen og Drotningdalen (navnet på sørligste del av dalen), og Vetlvonin. Den viktigste inndelinga i forbindelse med skjøtsel er de enkelte naturtypelokalitetene. De gjennomgås nedenfor, først de som finnes i Naturbase fra før, deretter områder kartlagt i 2016.

Naturtypelokaliteter fra tidligere

I tabell 1 listes alle lokaliteter som ligger i Naturbase pr. i dag.

Tabell 1. Oversikt over naturtypelokaliteter i Naturbase pr. november 2016, med naturtype og verdi (A=svært viktig, B=viktig, C=lokalt viktig). Ytterligere informasjon får man ved å sjekke faktaark med beskrivelse i Naturbase, eksempel for Oppistusætra:

*<http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00026988>. Her kan man bytte til IID for en hvilken som helst av lokalitetene i tabellen. IID er lokalitetens nummer i Naturbase. *får oppdatert avgrensing og beskrivelse i 2016.*

IID	OMRADENAVN	Naturtype	Verdi	Reg.dato
BN00026988	Vinstradalen: Oppistusætra*	Naturbeitemark	C	04.09.1996
BN00026987	Vinstradalen: Ryphusan*	Naturbeitemark	A	04.09.1996
BN00027063	Vinstradalen: Stallhøa øst	Kalkrike områder i fjellet	B	01.01.2003

I tabell 1 er det tre lokaliteter som ligger innenfor verneområdene i Vinstradalen, to er naturbeitemarker. Av lokaliteten Stallhøa øst ligger bare en liten del innenfor verneområder. Det er tidligere ikke prioritert naturtypekartlegging innenfor verneområder i Oppdal (Jordal & Gaarder 2007). I tillegg til lokalitetene i tabell 1 kommer lokaliteter som ble registrert som nye i 2016, se nedenfor. Disse vil komme inn i Naturbase senere.

[illegible]

De fleste lokalitetene ligger i Knutshø landskapsvernområde. Lokalitet 11 Oppetusætra ligger delvis utenfor (nordlige del). Lokalitet 6 Drotningdalen ligger i sin helhet i nasjonalparken, mens vestre del av lokalitet 2 Ryphuslia og lokalitet 10 Drotningdalen nord nr. 2 også ligger i nasjonalparken. Lokalitet 2 Ryphuslia og 11 Oppetusætra lå i Naturbase fra før, men får her ny avgrensing og beskrivelse.

Naturtypebeskrivelser

I det følgende er undersøkte lokaliteter beskrevet etter en fast mal i samsvar med Miljødirektoratets faktaark for naturtyper. Områdebeskrivelsen er inndelt i innledning, beliggenhet og naturgrunnlag, naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper, kulturpåvirkning, artsmangfold, bruk, tilstand og påvirkning, fremmede arter, skjøtsel og hensyn, del av helhetlig landskap og verdibegrunnelse.

Symboler for vegetasjonssoner og vegetasjonsseksjoner (basert på Moen 1998) forklares fortløpende i teksten. Typer i NiN-systemet følger NiN 2.0-enheter i målestokk 1:5000 (Halvorsen m.fl. 2015). Rødlistearter (Henriksen & Hilmo 2015) er nevnt spesielt. Rødlistede naturtyper omtales i henhold til Lindgaard & Henriksen (2011).

Kategorier på rødlistene:

CR=kritisk truet

EN=sterkt truet

VU=sårbar

DD=datamangel

NT=nær truet

01 Vinstradalen: Søndre Stenbubekken ved elva

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord for Ryphusan i Vinstradalen, langs østsiden av elva like sør for sammenløpet med Søndre Stenbubekken, ca. 1050 moh. (under klimatisk skoggrense). Den er en del av VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Den har bare udyrkede arealer. Det går bilvei forbi i nærheten. Lokaliteten grenser til elva og til boreal hei. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i nordboreal vegetasjonssone (NB, under klimatisk skoggrense) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet blåklokke, dvergjamne, engfrytle, fjellarve, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellmarikåpe, fjellrapp, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, gulsildre, harerug, jåblom, kattefot, setermjelt, småsøte (NT) og trefingerurt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektede egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): lav, arts mangfold: lav (16 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten ville derfor fått verdi C, men pga. kravfulle arter som småsøte får den likevel verdi B (viktig).

02 Vinstradalen: Ryphuslia

IID (Naturbase-nr.): BN00026987

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: A

Undersøkt sist: 17.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på Jordal & Gaarder (1996, 2007, undersøkt 13.08. og 04.09.1996), noe på Liavik (1996) og Artskart, og eget feltarbeid 16-17.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Ryphuslia ligger i Vinstradalen, vest for setrene på Ryphusan og nordover nesten mot Tronget, 1050-1260 moh. Lokalitetens østre del er en del av VV00001890 Knutshø landskapsvernområde, mens vestre og øvre del ligger i VV00001897 Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Nederst i sørøst er setre hvor et svært lite areal overflatedyrket mark inngår, det aller meste er udyrkede arealer. Det går vei forbi Ryphusan nær østgrensa. Lokaliteten grenser i nedre del til boreale heier eller elva, i øvre deler til snøleier og fjellhei. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein), og det finnes en del flytjordsvalker, særlig i de høyestliggende partiene. Lokaliteten ligger sannsynligvis for det meste i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC). Avgrensinga er noe justert i forhold til Jordal & Gaarder (2007). Avgrensningspresisjonen er bedre enn 20 meter og ofte bedre enn 5 m, det meste av lokaliteten har nå en grense mot andre naturtyper som er oppgått med gps.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Hele lia er omtrent fri for trær og busker, med unntak av litt beitet vierkratt i nordre del.

Vegetasjonen varierer men har et nokså konstant innslag av sølvbunke, engkvein, rødsvingel, fjellgulaks, fjelltimotei, harerug, engsoleie, fjellblom, fjellfiol, fjellfrøstjerne, flekkmure, sauesvingel, jåblom, setermjelt, fjellrapp, stivstarr og musøre. Det finnes innslag av snøleier, rikkilder/rikmyr og rik fjellhei, men grensene mot større snøleier og fjellhei i kantene er gått opp, slik at området er dominert av seminaturlig eng, som etter NiN 2.0 har grunntypene sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8) og kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Arts mangfold: Av planter er det i 1996 og 2016 bl.a. funnet aksfrytle, bakkesøte (NT), bekkeblom, bittersøte, bjønnbrodd, blankstarr, blåklokke, blåkoll, blåmjelt, dvergjamne, dvergsnelle, engfrytle, engkvein, fjellarve, fjellbakkestjerne, fjellfiol, fjellforglemmegei, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkattfot, fjellkvein, fjellmarikåpe, fjellnøkleblom, fjellrapp, fjellskrinneblom, fjellsmelle, fjellsnelle, fjellstarr, fjellsveve, fjellsyre, fjelltimotei, fjelltistel,

fjellveronika, fjelløyentrøst, flekkmure, geitsvingel, grannarve, grønnkurle, gulsildre, harerug, hårstarr, jåblom, kastanjesiv, katterot, linmjølke, marinøkkel, myrtevier, myrtust, norsk malurt, polarvier, rabbesiv, rabbetust, reinmjelt, rynkevier, rødsildre, sauesvingel, setersmåarve, setermjelt, skåresildre, småengkall, smårørkvein, småsøte (NT), snømare, snøsoleie (NT), snøsøte, sotstarr, svartaks, svartstarr, trefingerurt, trillingsiv, tuearve, tvillingsiv og ullvier. Av beitemarkssopp ble det funnet lillabrun rødspore (VU), mørktannet rødspore, kjeglevokssopp og beiterødspore (dårlige data). Det finnes i tillegg herbariebelegg av bleikrublom, blindurt, dubbestarr, fjellkveke, fjellkurle, fjell-lok, gullrublom (NT), marigras, setersoleie og smalstarr (NT), men stedfestinga er ofte mangelfull. Reidar Haugan samlet skålglye, skjellrosett (NT) og *Squamaria scopulorum* (NT) i 1988. For alle eldre funn er det noe usikkert om de er funnet innenfor poplygonet som her beskrives.

Bruk, tilstand og påvirkning: Beiting og setring kjent fra begynnelsen av 1700-tallet. Jamt over 40 melkekyr i perioden 1950-1980 (Dagny Ørstad). Lokaliteten var i 2016 beitet av sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Få endringer observert i lokaliteten 1950-2016, men det er trolig blitt mer vier lengst nord mot Tronget (Dagny Ørstad). Det kan ha vært gjødslet tidligere i kantområdene som er inkludert nærmest husene på Ryphusan.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og boreal hei, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: En stor og artsrik lokalitet med en rekke interessante arter og bra hevdtilstand. Blant annet finnes fjellnøkleblom, som på verdensbasis kun er kjent fra Skandinavia og er regnet som Nær truet (NT) på den globale rødlista (publisert 2011). Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): middels-høy, artsmangfold: høy (ca. 35 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi A (svært viktig). Dette er et meget særpreget og artsrikt (i hovedsak lavalpint) kulturlandskap, som ikke har så mange paralleller nasjonalt.

03 Vinstradalen nord for Ryphusan mellom elva og veien

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord for Ryphusan i Vinstradalen, i en smal stripe langs elva og veien, ca. 1070-1090 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Den har bare udyrkede arealer. Lokaliteten grenser til elva i vest, og til veien i øst i sørlige del, lenger nord grenser den til boreal hei opp mot veien. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger sannsynligvis i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonssesjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjon med sauesvingel, sølvbunke, harerug, engkvein, flekkmure, setermjelt, ryllik, fjellfiol, jåblom og hvitkløver. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet aksfrytle, bekkeblom, bjønnbrodd, blåklokke, dvergjamne, dvergmispel, dvergsnelle, dvergsoleie, engfrytle, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellrapp, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, flekkmure, gulsildre, harerug, hårstarr, jåblom, kastanjesiv, kattedot, myrsauløk, reinmjelt, sauesvingel, setermjelt, smårørkvein, småsøte (NT), snømyrull, snøsøte, svartstarr og trefingerurt. Av sopp er det funnet beiterødspore, kritt vokssopp og kjeglevokssopp. Strandsnipe og fossefall ble observert.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er trolig gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): lav, artsamangfold: middels (20 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig).

04 Vinstradalen: Forbregdsætra

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger ved Ryphusan i Vinstradalen, sør, øst og nord for Forbregdsætra, og nordover på østsida av veien, ca. 1090-1130 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Lokaliteten grenser til mer gjødselt setervoll ved Forbregdsætra, ellers til veien og til boreal hei. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifer mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger sannsynligvis i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen hadde en del sølvbunke, fjellgulaks, engkvein, sauesvingel. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet bakkesøte (NT), bergveronika, blåklokke, dunkjempe, dvergjamne, dvergsnelle, engfrytle, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, harerug, hvitmaure, jåblom, kattedot, marinøkkel, reinrose, sauesvingel, setermjelt, setersmåarve, småsøte (NT), snøsøte, sotstarr, sumpmaure, trefingerurt. Av sopp er det funnet krittvekssopp og kjeglevokssopp.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er trolig ikke gjødslet i nyere tid, men kan ha vært gjødslet med fast husdyrgjødsel tidligere i de områdene som er inkludert av setervollen nærmest husene.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): lav, artsamangfold: middels (20 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig), men det kan også argumenteres for høyere verdi siden det finnes flere kravfulle arter, og er potensiale for rødlistede beitemarkssopper.

05 Vinstradalen: Drotningdalen nord nr. 1

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sør for Ryphusan i Vinstradalen, på ei lita flate og ei østheiling vest for elva i høydelaget ca. 1120-1130 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Lokaliteten grenser til boreal hei på alle kanter. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifer mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen hadde en del sølvbunke, flekkmure, harerug, stivstarr, fjellgulaks, sauesvingel, ryllik og musøre. Overganger mot snøleie i øvre del, flere rikkilder. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlik eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet aksfrytle, blankstarr, blåklokke, dvergjamne, dvergsnelle, engfrytle, finnskjegg, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellrapp, fjelltimotei, fjellveronika, fjelløyentrøst, flekkmure, gulsildre, harerug, jåblom, kattedot, marinøkkel, sauesvingel, setermjelt, snøsøte, trefingerurt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, arts mangfold: middels (20 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig).

06 Vinstradalen: Drotningdalen

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i Drotningdalen sør for Ryphusan i Vinstradalen, langs elva for det meste på vestsida av denne, men noen steder også på østsida, ca. 1145-1170 moh. Lokaliteten ligger i VV00001897 Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Området er veiløst. Lokaliteten grenser stort sett til fjellheier og litt til rike myrer. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen hadde en del sølvbunke, fjellgulaks, fjelltimotei, fjellrapp, stivstarr, harerug, fjellfiol, marikåper, trefingerurt og musøre. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlik eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Arts mangfold: Av planter er det funnet blankstarr, dvergsnelle, engfrytle, finnskjegg, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellnøkleblom, fjellrapp, fjelltimotei, fjellveronika, fjelløyentrøst, harerug, jåblom, rypebunke, sauesvingel, smårørkvein, snømyrull, snøsøte, trefingerurt, trillingsiv.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Lokaliteten har fjellnøkleblom, som på verdensbasis kun er kjent fra Skandinavia og er regnet som Nær truet (NT) på den globale rødlista (publisert 2011). Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, arts mangfold: lav (15 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed i utgangspunktet verdi C, men regnes likevel å ha så mange kvaliteter at verdi B virker riktigere (viktig).

07 Vinstradalen: SØ for Forbregdsætra

IID (Naturbase-nr.): (ny)
Naturtype: D04 naturbeitemark
Delnaturtype: D0431 rik beiteeng
Verdi: C
Undersøkt sist: 17.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 17.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger sørøst for Ryphusan i Vinstradalen, i sørvesthelling på østsida av elva, i høydelaget ca. 1125-1135 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Lokaliteten grenser stort sett til fjellhei og vierkratt. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen hadde mye finnskjegg, fjellgulaks, fjellmarikåpe, engkvein, harerug og litt sauesvingel og sølvbunke. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Arts mangfold: Av planter er det funnet bleikvier, blåklokke, dvergjamne, engfrytle, finnskjegg, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellmarikåpe, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjellveronika, fjelløyentrøst, flekkmure, harerug, hårstarr, jåblom, kattedot, reinrose, sauesvingel, setermjelt, skogstjerneblom, småsyre, snøsøte, trefingerurt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, arts mangfold: lav (18 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi C (lokalt viktig).

08 Vinstradalen: sør for Bøsætra

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark
Delnaturtype: D0431 rik beiteeng
Verdi: C
Undersøkt sist: 17.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 17.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger like sør for setrene på Ryphusan i Vinstradalen, på vestsida av elva i østhelling, ca. 1105-1120 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Lokaliteten grenser stort sett til boreal hei og rike sig/myrkanter/kilder. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. En del sølvbunke, engkvein, sauesvingel, jåblom, fjellfiol og harerug. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet blankstarr, blåklokke, dvergjamne, engfrytle, fjellbakkestjerne, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellkvein, fjellmarikåpe, fjellmarinøkkel, fjellrapp, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, flekkmure, gulsildre, harerug, jåblom, kattedot, rødsildre, sauesvingel, setermjelt, svartstarr, trefingerurt, tvillingsiv.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er sannsynligvis ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, artsamangfold: lav (18 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi C (lokalt viktig).

09 Vinstradalen: Ryphusan nord

IID (Naturbase-nr.): (ny)
Naturtype: D04 naturbeitemark
Delnaturtype: D0431 rik beiteeng
Verdi: B
Undersøkt sist: 18.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 18.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger et stykke nord for setrene på Ryphusan i Vinstradalen, på østsida av elva i ei svak vesthelling, ca. 1095-1110 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Det går vei forbi i vest. Lokaliteten grenser stort sett til boreal hei. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger sannsynligvis i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen domineres av sølvbunke, fjellgulaks, fjelltimotei, harerug, fjellfiol, rødsvingel, fjellfrøstjerne og setermjelt. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet bleikvier, blåklokke, dvergjamne, dvergsnelle, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellrapp, fjellsmelle, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, gulsildre, harerug, hårstarr, jåblom, kastanjesiv, kattedot, reinmjelt, rynkevier, rødsildre, sauesvingel, setermjelt, seterrapp, snømyrull, snøsøte, trefingerurt, trillingsiv, tvillingsiv.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, artsamangfold: middels (ca. 20 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig).

10 Vinstradalen: Drotningdalen nord nr. 2

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: C

Undersøkt sist: 16.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 16.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger nord i Drotningdalen, vest for elva, dels på en grusterrasse, ca. 1130-1150 moh. Lokalitetens nordøstre del er en del av VV00001890 Knutshø landskapsvernområde, mens sørvestre (øvre) del ligger i VV00001897 Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Lokaliteten omfatter bare udyrkede arealer. Det går bilvei et stykke nordafor. Lokaliteten grenser til snøleier og fjellhei. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen hadde en del sølvbunke, fjellgulaks, sauesvingel, fjelltimotei, stivstarr, rødsvingel, fjellrapp, harerug, fjellfiol, marikåper, flekkmure, dvergsnelle og musøre. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturalig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet engfrytle, fjellarve, fjellfiol, fjellgulaks, fjellrapp, fjelltimotei, fjelltistel, fjellveronika, flekkmure, harerug, kattedot, sauesvingel, setersmåarve, smårørkvein, snømyrull, snøsøte, trefingerurt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er ikke gjødslet.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten.

Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektede egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, artsamangfold: lav (11 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed under litt tvil verdi C (lokalt viktig).

11 Vinstradalen: Oppetusætra

IID (Naturbase-nr.): BN00026988

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: B

Undersøkt sist: 18.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på Jordal & Gaarder (1996, 2007, undersøkt 04.09.1996), og eget feltarbeid 18.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Oppetusætra ligger et stykke inne i Vinstradalen, nord for Tronget, ca. 1000-1020 moh. Lokalitetens sørlige del er en del av VV00001890 Knutshø landskapsvernområde, mens nordlige del ligger utenfor. Dette er en seter med overflatedyrket mark i tillegg til udyrkede arealer. Det går vei fram til setra. Lokaliteten grenser for det meste til boreal hei på alle kanter, ellers er et mindre område med nitrofil vegetasjon utelatt ved husene. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifere mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i nordboreal vegetasjonssone (NB) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC). Avgrensinga er noe justert i forhold til Jordal & Gaarder (2007).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjonen domineres av engkvein, fjellgulaks, smyle, sølvbunke, fjellfiol, sauesvingel og fjelltimotei. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturalig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet bjønnbrodd, bleikvier, blåklukke, dvergjamne, dvergsnelle, fjellfiol, fjellfrøstjerne, fjellgulaks, fjellkvein, fjellmarikåpe, fjellrapp, fjellstarr, fjelltimotei, fjelløyentrøst, flekkmure, harerug, hårstarr, jåblom, kastanjesiv, kattedot, marinøkkel, reinmjelt, rynkevier, sauesvingel, setermjelt, småengkall, småsøte (NT), snøsøte, svartaks, trefingerurt. Beitemarkssopp: engvokssopp og beiterødspore.

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere slått og beiting. Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av streifende sau, beitetrykket var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er trolig ikke gjødslet i nyere tid, men kan ha vært gjødslet med fast husdyrgjødsel tidligere i engene nærmest husene.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten er en del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og beiteskoger, og det finnes mange artsrike lokaliteter igjen i nærheten. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap.

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektede egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): lav, artsamangfold: middels (22 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi B (viktig).

12 Vetlvonlæget

IID (Naturbase-nr.): (ny)

Naturtype: D04 naturbeitemark

Delnaturtype: D0431 rik beiteeng

Verdi: C

Undersøkt sist: 17.08.2016

Områdebeskrivelse:

Innledning: Beskrivelsen er skrevet av John Bjarne Jordal 26.10.2016, basert på eget feltarbeid 17.08.2016 etter oppdrag fra Oppdal kommune.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Vetlvonlæget ligger sørøst for Vinstradalen, på snaufjellet nord for Vetlvonin, ca. 1220-1230 moh. Lokaliteten ligger i sin helhet innenfor VV00001890 Knutshø landskapsvernområde. Det går vei hit fra Vinstradalen. Lokaliteten grenser til fjellhei på alle kanter, og mot mer nitrofil vegetasjon ved husene. Berggrunnen ligger i et område med kalkrike glimmerskifer mm. (www.ngu.no). Løsmassene består av morene (sand, grus og stein). Lokaliteten ligger i lavalpin vegetasjonssone (LA) og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011) av delnaturtype rik beiteeng. Vegetasjon varierende, dels en del sølvbunke, fjellgulaks, engkvein, fjelltimotei, engsoleie, marikåpe og harerug. Etter NiN 2.0 har lokaliteten seminaturlig eng av følgende grunntyper: sterkt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C-8), kalkrik fukteng med klart hevdpreg eller svakt preg av gjødsling (T32-C-10).

Artsmangfold: Av planter er det funnet bjønnbrodd, blankstarr, blåklukke, dvergjamne, dvergsnelle, finnskjegg, fjellarve, fjellgulaks, fjellmarikåpe, fjellmarinøkkel, fjellrapp, fjellstarr, fjelltimotei, fjelltistel, flekkmure, gullmyrklegg, gulsildre, harerug, kastanjesiv, kattedot, marinøkkel, myrtust, rabbetust, rødsildre, sauesvingel, småørkvein, snømyrull, snøsøte, sotstarr, svartstarr, svarttopp og trillingsiv. Ifølge Liavik (1996) forekommer også fjellnøkleblom (NT på den globale rødlista, endemisk for Norge/Sverige).

Bruk, tilstand og påvirkning: Tidligere beiting og trolig slått. Dette har vært et læger, senere (ca. 1923-1965) seter med overflatedyrket mark i tillegg til udyrkede arealer (inngjerdet

setervoll). Lokaliteten hadde i 2016 vært beitet av sau utenfor gjerdet men trolig ikke innenfor, beitetrykket utenfor var godt og med få tegn til gjengroing. Lokaliteten er trolig ikke gjødslet i nyere tid, men de inngjerdete partiene kan ha vært gjødslet med fast husdyrgjødsel tidligere. Det er tegn på fysiske inngrep flere steder i engene, kanskje utført av gravemaskin.

Fremmede arter: Ingen observert.

Skjøtsel og hensyn: Det er ønskelig med fortsatt beiting. Lokaliteten må ikke gjødsles. De inngjerdete partiene bør også beites, evt. slås. Man bør unngå fysiske inngrep i engene.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten ligger litt for seg selv, men kan likevel sies å være del av et intakt og sammenhengende system av naturbeitemarker og annen beitet utmark, og det finnes mange artsrike lokaliteter i området Ryphusan/Drotningdalen. Vinstradalen er et nasjonalt verdifullt kulturlandskap .

Verdibegrunnelse: Basert på faktaark fra desember 2014 får lokaliteten følgende vektete egenskaper - størrelse: høy, rødlistearter (pr. 2015): ingen, arts mangfold: lav (ca. 17 diagnostiske plantearter registrert, jf. liste pr. des. 2014), tilstand: høy og påvirkning: høy. Lokaliteten får dermed verdi C (lokalt viktig).

Kart og bilder av naturtypelokaliteter

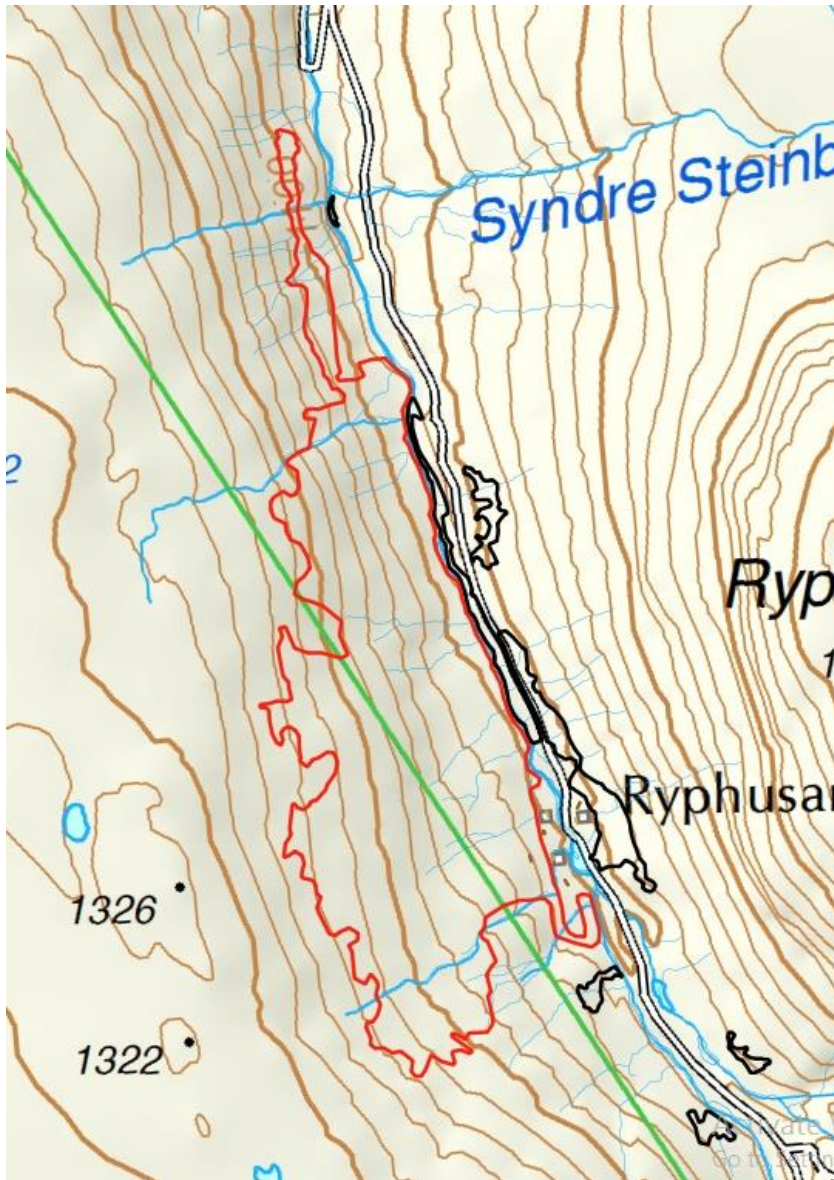
01 Søndre Stenbubekken, naturbeitemark (med rød strek) langs elva sør for samløpet med Vinstra.

01 Søndre Stenbubekken, naturbeitemark langs elva sørover fra utløpet av Søndre Stenbubekken.

02 Ryphuslia - Oppdals største naturbeitemark. Grenser mot snøleier, fjellhei og myr er oppgått rundt hele lokaliteten. Ifølge lokalkjente har den trolig vært nokså uendret ihvertfall de siste 60-70 årene, med unntak av at det har blitt litt mer vier i nord mot Tronget.

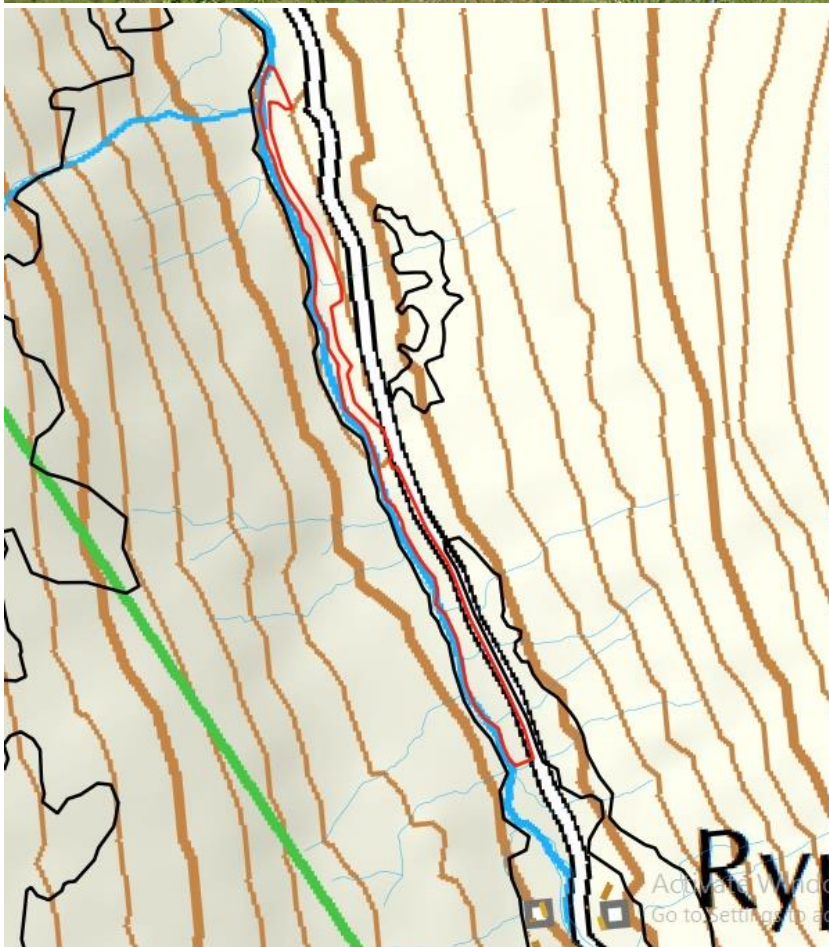
02 Ryphuslia (med rød strek) er stor naturbeitemark som ligger dels i landskapsvern-området og dels i nasjonalparken. Grønn strek er grense mellom landskapsvernområdet (øst for streken) og nasjonalparken (vest for streken). Andre naturbeitemarker i området er tegnet med svart strek.

02 Ryphuslia, her er potensiale for mange sjeldne beitemarkssopper, men ikke mange er funnet til nå. Dette er lillabrun rødspore, *Entoloma porphyrophaeum*, den er sårbar (VU) på rødlista.

03 nord for Ryphusan mellom elva og veien, en lang og smal lokalitet langs elva.

03 nord for Ryphusan mellom elva og veien (med rød strek). Andre naturbeitemarker med svart strek. Grønn strek er grense mellom landskapsvernområdet og nasjonalparken.

04 Naturbeitemark ved Forbregdsætra (med rød strek). Andre naturbeitemarker med svart strek.

04 Forbregdsætra, lokaliteten strækker seg fra sør for sætra, forbi denne og nordover langs veien.

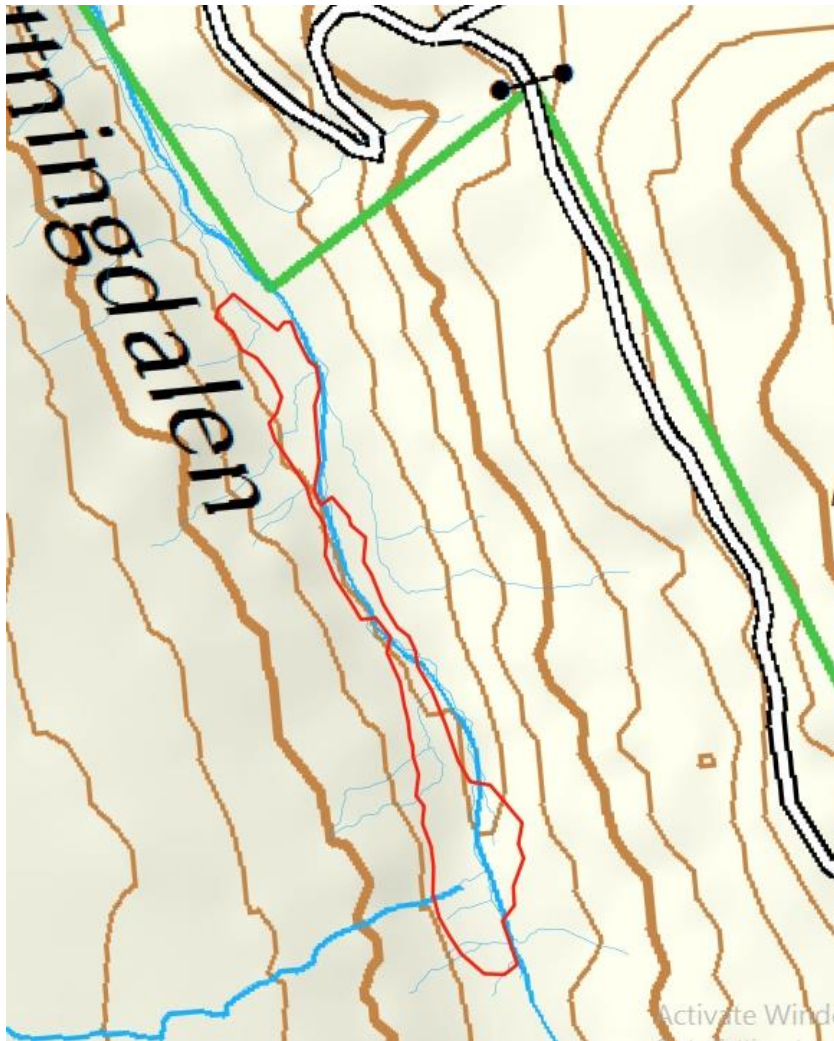
05 Drotningdalen nord nr. 1 er en naturbeitemark som ligger vest for elva og veien sør for Ryphusan, og som grenser mot snøleier og fjellhei.

05 Drotningdalen nord nr. 1, et mindre område med naturbeitemark på vestsida av elva som går over i urterike snøleier lenger opp.

06 Drotningdalen, en langstrakt og ganske stor lokalitet langs elva sørover i dalen. Ifølge tidligere seterbudeie Dagny Ørstad var dette tidligere et populært beite for melkekyrne på Ryphusan.

06 Drotningdalen
(naturbeitemark langs elva
med rød strek). Områdene
vest for den grønne streken
ligger i nasjonalparken.

07 Sørøst for
Forbregdsætra, en litt
isolert beitemarksflekk
omgitt av fjellhei og
vierkratt på østsida av elva.

07 Sørøst for Forbregdsætra (med rød strek). Andre naturbeitemarker med svart strek.

08 Sør for Bøasætra (med rød strek). Andre naturbeitemarker med svart strek. Lokaliteten ligger i landskapsvernområdet.

08 Sør for Ryphusan, en naturbeitemark sør for Bøasætra, som er litt atskilt fra den store lokaliteten i Ryphuslia. Den grenser til snøleier og fjellhei.

09 Ryphusan nord (med rød strek) ligger øst for (ovenfor) veien litt nord for Ryphusan.

09 Ryphusan nord er en litt isolert beitemarksflekk omgitt av fjellhei og vierkratt på østsida av elva mellom Ryphusan og Søndre Stenbubekken.

10 Drotningdalen nord nr. 2, en naturbeitemark med en utløper sørvestover som strekker seg inn i nasjonalparken.

10 Drotningdalen nord nr. 2 er en grønn, beitet terrasse i nordre del av dalen

11 Oppetusætra (rød strek). Den deles i to av grensa til Knutshø verneområde (grønn strek), men er beskrevet som en lokalitet, der nordre del ligger utenfor verneområdene

11 Oppetusætra ligger på en nokså flat hjell på vestsida av elva.

12 Vetlvonlægret. Mye av området er inngjerdet. Arealet nærmest husene som er mest påvirket av gjødsling og tråkk er holdt utenfor avgrensinga.

12 Vetlvonlægret var tidligere et læger, et beiteområde med gjeter. Setring ble først oppstartet rundt 1923 og varte til 1965. Også her er det kalkkrevende og artsrik beitevegetasjon.

OPPFØLGING AV OMRÅDET

Oppfølging av skjøtselstiltak

Skjøtselsutfordringer

De største utfordringene med framtidig skjøtsel av kulturlandskapet er trolig følgende:

- opprettholde vegetasjonen ved beiting
- rydding av einer, andre buskvekster og bjørk

Den første utfordringa er særlig knyttet til økonomi og andre forhold i jordbruksnæringa, og kan ikke reguleres av en skjøtelsesplan. Imidlertid påvirkes dette også av motivasjon og kunnskap hos husdyreierne, og i den forbindelse kan entusiasmen for å bevare en flott beitedal utgjøre en forskjell. Det er også mulig å stimulere valg av beiteområder gjennom ekstra offentlige tilskudd for å slippe dyr i bestemte områder. Dette har vært prøvd andre steder (bl.a. Grøvudalen i Sunndal).

Den andre utfordringa er å bekjempe gjengroinga som følge av sakte forbusking og suksessjoner i retning skog og hei. Dette gjelder først og fremst de nordlige og lavestliggende delene under 1100-1150 moh. Her trenger dyra hjelp selv om beitetrykket i engvegetasjonen er stort nok. Einer og vierarter utgjør et problem enkelte steder, selv om store deler av Ryphuslia er nesten helt fri for busker. Vinstradalen og Loe utmarkslag har ikke kommet med forslag på ryddeområder innenfor verneområdene, men det har vært ryddet noe einer på Oppetusætra i kanten av landskapsvernområdet.

Naturbeitemark med behov for rydding bør ryddes manuelt. Flere steder som nord i lokalitet 2 Ryphuslia (og lokalitet 9), er det oppslag av vier som burde vært motvirket gjennom rydding i kantene. En god del av vierkrattene her vil etter NiN 2.0 klassifiseres som seminaturlig eng, det ser man når man kikker under buskene, der er det gras- og urterik vegetasjon.

Oppfølging av bevaringsmål

Beitetrykk og beitekapasitet

Med beitekapasitet menes det dyretall som gir optimal produksjon av kjøtt, samtidig som beitegrunnlaget ikke blir forringet på lang sikt (Rekdal & Angeloff 2015). Ifølge samme kilde var tallet sau sluppet i 2014 i Driva beitelag sitt område 8756, mens tilrådd dyretall for dette området basert på vegetasjonsanalyse er 10360 (9300-11400).

Område	Nyttbart areal	Sau per km ²	Sauetal	Avrunda	Sleppt 2014
Driva	148	70	10 360	9 300 - 11 400	8 756
Ålma - Gissingerbekken	44	70	3 080	2 800 - 3 400	5 322
Innsetmerket - Ålma	149	70	10 430	9 400 - 10 500	5 967
Oppdal østfjell	341	70	23 870	21 500 - 26 300	20 045

Tabell 3. Tilrådd og aktuelt sauetall i Oppdal østfjell, fra Rekdal & Angeloff (2015).

Basert på tabell 3 er det trolig at sauetallet i Driva beitelag sitt område, antakelig også i planområdet, idag er ganske nært opp mot det nivået der det kan være uten å overbelaste ressursgrunnlaget. I tillegg til sau beiter også storfe i området. Sambeite mellom sau og storfe har en gunstig innvirkning på vegetasjonen og arts mangfoldet, mens ensidig saubeite kan være uheldig for enkelte arter fordi sauene beiter selektivt på dem, som orkidéer og marinøkler. Sauene har en tendens til å dra opp på fjellet utpå sommeren på jakt etter ferskt beite i snøleier og bakliew. Da kan storfe gi et viktig bidrag til beitetrykk og kulturlandskapspleie i skogområdene og nær sætrene. Ifølge Rekdal & Angeloff (2015) beitet 198 storfe i Vinstradalen (det er usikkert hvor mange som beitet i verneområdene), og uttaler dette om fordelene ved sambeiting: *"Engbjørkeskogen er så voksterleg at det er vanskeleg å stoppe attgroinga dersom ein berre har sau. Storfe har mykje betre kultiveringsverknad i slik skog på grunn av større trakkeffekt og avdi storfe et meir grovvaksne planter. Det er derfor viktig, ikkje minst for sauene, at storfe også er til stades i desse skogliene. For optimal utnytting av beiteressursane i utmark i Oppdal hadde det ideelle vore at sau beitar skogliene om våren før dei trekkjer opp i snaufjellet, storfe beitar her om sommaren, før sauene igjen kjem ned att ut på hausten med dei dyra som ikkje har så stor fôrtrang."* Dette er mest aktuelt i nordre del av planområdet ved Oppestusætra. Trolig er dyretallet i planområdet noenlunde i samsvar med ressursgrunnlaget. Man kan tenke seg at noe økning i antall storfe og en mulig beskjeden reduksjon i sauetall kanskje kunne være optimalt for bevaring av beitekvalitet og vegetasjon/mangfold i planområdet.

Overvåking

Det foreslås etablering av et nett av faste vegetasjonsruter som følges opp regelmessig, f.eks. hvert 5. eller 10. år. Noen særlig verdifulle kulturlandskapsområder i Norge har slike system av fastruter som analyseres med visse mellomrom, dette gjelder bl.a. Grøvudalen i Sunndal. Her er det lagt ut 8 prøveflater à 10x10 meter i viktige naturbeitemarker spredd gjennom dalen. I hver prøveflate er det trukket ut tilfeldig fem ruter à 1x1 m, så det er dermed analysert 40 slike ruter (Jordal & Bratli 2009).

En enklere form for overvåking er å sammenligne bilder fra ulike tidsperioder. Det foreslås uansett oppbygging av et slik bildearkiv.

En annen innfallsvinkel til dette med beitekapasitet og mulig overbeite er å følge med på tilveksten av lam og ungdyr av storfe for å se om det kan observeres noen nedgang, og man kan også sammenligne med andre områder. Dette vil ikke bli gjort her, og er heller ikke gjort av Rekdal & Angeloff (2015). Men det kan være av interesse for Driva beitelag og Vinstradalen og Loe utmarkslag og deres medlemmer, og kan også være av interesse for forvaltningsmyndighetene.

Kunnskapsoppbygging

Noen områder er kartlagt i 2016, dette gjelder stort sett det man fant av naturbeitemark. Naturtypen "boreal hei" (åpne, heipregede områder under skoggrensa, dvs. 1100-1150 moh.) kom til i 2014, og er ikke kartlagt. Figur 3 viser at store arealer over dagens skoggrense ligger under klimatisk skoggrense, og dermed er å betrakte som boreal hei. Siden det her stort sett dreier seg om kalkrik hei, har vi den prioriterte naturtype rik boreal hei langs hele dalen som kunne vært kartlagt.

Ellers understrekes også verdien av å ta vare på og skrive ned tradisjonsbåren kunnskap om natur og kultur fra lokalkjente.

Informasjon

I planområdet finnes det allerede et utvalg gode informasjonstavler langs veien. Disse inneholder informasjon om både historie og natur. Det antas fortsatt å være et potensiale for formidling av informasjon om både natur og kultur i deler av området. Man kan også tenke seg flere navneskilt.

Revidering av skjøtselsplanen

Gyldighetsperiode for denne planen er 2017-2021. Etter dette bør planen revideres.

OPPSUMMERING AV PLANLAGT FORVALTNING

Tabell 4 oppsummerer planlagte tiltak innenfor temaet skjøtsel av biologisk verdifullt kulturlandskap.

Tabell 4. Oppsummering av foreslåtte tiltak innenfor temaet skjøtsel av biologisk verdifullt kulturlandskap.

Tiltak	Ansvarlig
Lage en enkel plan for rydding av vierkratt og einer, kanskje også bjørkekratt/skog nord i området (Stenbua-Oppetusætra)	Oppdal kommune/ Vinstradalen og Loe utmarkslag
Beiting, bl.a. stimulering til noe mer storfe	Oppdal kommune/ Vinstradalen og Loe utmarkslag
Dyretallstatistikk	Oppdal kommune
Heldekkende naturtypekartlegging	Verneområdeforvalter/Oppdal kommune
Bevaring av tradisjonsbåren, ikke nedskrevet kunnskap om natur/kultur	Vinstradalen og Loe utmarkslag
Arkiv for gamle og nye bilder som viser tilstand (Internett, kan evt. også brukes til utstilling)	Vinstradalen og Loe utmarkslag
Overvåking med fastruter hvert 10. år	Verneområdeforvalter
Vurdere flere informasjonstavler/skilt	Verneområdeforvalter/Vinstradalen og Loe utmarkslag
Statistikk for tilvekst hos husdyr	Driva beitelag/Vinstradalen og Loe utmarkslag
Unngå større naturinngrep	Verneområdeforvalter

KILDER

- Artsdatabanken 2016. Artsportalen. <http://www.artsportalen.artsdatabanken.no/> Sitert 01.11.2015.
- Artsdatabanken & GBIF 2016. Artskart. <http://artskart.artsdatabanken.no/> Sitert 01.11.2016.
- Dørum, E. 1987. De gamle driftelægrene i Sørøstfjellet. Bøgda vår s. 24-32. Oppdal.
- Forbregd, P. Udatert. Setre på øst- og sydsiden i Oppdal. Hefte, 63 s.
- Fremstad, E. & Elven, R. 1997. Botaniske verdier i Dovrefjell-området. Utvidelser i Hedmark. Vitenskapsmuseet, NTNU og Botanisk hage og museum, UiO, rapport. 35 s.
- Halvorsen, R. et al. 2015. Natur i Norge (NiN) versjon 2.0 (<http://www.artsdatabanken.no/NaturiNorge>)
- Heggvold, J.K. & Lien, O. 2008. Skjøtselsplan for Vinstradalen og Loe utmarkslag. 73 s.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge. 193 s.
- Jordal I, J.B. 2016. Skjøtselsplan for Vinstradalen, Loslia og Medlia 2017-2021. Rapport J.B. Jordal nr. 6-2016.
- Jordal, J.B. & Bratli, H. 2009. Skjøtsel og overvåking av biologisk verdifullt kulturlandskap i Grøvdalen, Sunndal. Rapport J.B. Jordal nr. 1 - 2009. 55 s.
- Jordal, J.B. & Gaarder, G. 1996. Undersøkelser av beitemarkssopp, flora og vegetasjon i seterlandskapet i Dindalen, Unndalen, Vinstradalen og Åmotsdalen i Oppdal, Sør-Trøndelag i 1996. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen rapport nr. 6/96: 51 s.
- Jordal, J.B. & Gaarder, G. 2007. Kartlegging av naturtyper i Oppdal kommune. Miljøfaglig Utredning Rapport 2005:66, 116 s.
- Larsen, B.H., Fiksdahl, B. & Ruud, T. 2009. Utkast til skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre kommune. Miljøfaglig Utredning rapport 2009:58.
- Liavik, K. 1996. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, Sør-Trøndelag. Sluttrapport for Sør-Trøndelag. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 5/96. 109 s
- Nedkvitne, J.J., Garmo, T.H. & Staaland, H. 1995. Beitedyr i kulturlandskapet, landbruksforlaget.
- NIJOS 2003. Vegetasjonskart Dovrefjell - Sunndalsfjella nasjonalpark M 1:75 000. Norsk inst. for jord- og skogkartlegging. Ås
- Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. 7. utgåve ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget, Oslo. 1230 s.
- Lindgaard, A. & Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Miljødirektoratet 2014. Kartlegging av naturtyper. Faktaark pr. desember 2014.
- Miljødirektoratet 2016. Naturbase. Tilgjengelig fra <http://kart.naturbase.no/>. Sist besøkt 21.11.2016.
- Moen, A. 1998. Vegetasjon. Nasjonalatlas for Norge. Statens kartverk, Hønefoss. 199 s.
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L., Kvame, M. 1999. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget
- Rekdal, Y. & Angeloff, M. 2015. Vegetasjon og beite i Oppdal østfjell. Rapport fra vegetasjonskartlegging i Oppdal kommune. Norsk institutt for skog og landskap Rapport 10/2015. 80 s.
- Stusdal, V., 2005. Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag. Vedlegg 1 Restaurering og skjøtsel av gammel kulturmark, Vedlegg II Bevaring av kulturminner og kulturmiljøer. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, avdeling for landbruk og bygdeutvikling.

- Stusdal, V. 2006. Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag. Rapport Oppdal kommune. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, avdeling for landbruk og bygdeutvikling. 47 s.
- Sæther et. al., 1981, Flora og vegetasjon i Drivas nedbørfelt, Møre og Romsdal, Oppland og Sør-Trøndelag. Botaniske undersøkelser i 10-års verna vassdrag. Delrapport 4. DKNVSM rapport, Botanisk Serie 1981-6. 127 s. + vedlegg.
- Vinstradalen og Loe utmarkslag 2010. Tilstandsrapport sæterhus. Rapport, 33 s.